13.9.2022

Diaari 133/010/2022 ja
DARK 22/010/134

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunta / HE 84/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia. Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta muutettavaksi ehdotettuihin lakeihin on tarpeen tehdä ne muutokset, jotka johtuvat kyseisestä järjestämisvastuun muutoksesta.

Monialainen työllistymistä edistävä palvelu (TYP-toiminta)

TYP-toiminnan siirtyminen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle on perusteltua sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirtyessä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle 1.1.2023 alkaen. Monialaisella työllisyyttä edistävällä palvelulla on kuitenkin laajasti yhtymäpintoja edelleen kuntiin jääviin opetus- ja sivistyspalveluihin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluihin sekä kuntien vapaaehtoisesti järjestettäviin palveluihin (esim. nuorten työpajatoiminta). Kunta toimii kuten nykyisinkin edelleen näiden em. palvelujen osalta asiakkaan palvelukokonaisuudessa muiden lakien nojalla.

Työllisyyspalvelut siirtyvät kaikkien asiakkaiden ja kuntien osalta kunnille vuoden 2024 alusta ja rakenneuudistuksessa tähdätään nykyistä laajempaan, eri viranomaisten ja toimijoiden yhteistyössä yhteiselle asiakkaalle tarjottavaan monialaiseen tukeen etuuksien ja palvelujen yhteensovittamisessa. Lähivuosien laajat muutokset tulisi huomioida jo tässä vaiheessa niin, että yhteiskunnassa edetään askeltaen ja jatkuvuus turvaten kohti tulevia laajempia muutoksia. TYP-toiminnan siirtyminen hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta lähtien voi tuottaa käytännössä haasteita asiakkaiden näkökulmasta, kun kunnilla on edelleen vastuu esimerkiksi nuorten työpajatoiminnan sekä vapaaehtoisten muiden palvelujen järjestämisessä. Asiakkaiden palvelupolut saattavat pirstaloitua palvelujen järjestämisvastuun jakaantuessa yhä useammalle toimijalle jatkossa. Kuntien nykyinen ja tuleva rooli on tärkeää nostaa esiin.

Esitettävän lain 2 §:n muutoksen pohjalta säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta antaa TE-toimistolle ja hyvinvointialueiden sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Kunnille jää edelleen osa työttömyysturvan rahoitusvastuusta työttömyysturvalain (1290/2002) perusteella. Kela toimittaa sen perusteella myös kunnille edelleen jatkossakin listaukset työmarkkinatuen saajista. Molemmille toimijoille (kunnat ja hyvinvointialueet) toimitettavat listaukset toteutetaan vuodenvaihteeseen mennessä.

KANSANELÄKELAITOS
PL 78, 00381 Helsinki
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FOLKPENSIONSANSTALTEN
PB 78, 00381 Helsingfors
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@kela.fi

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Kunnan maahanmuuttopalveluista ja kotoutumisen palveluista vastaavat asiantuntijat eivät toimi enää jatkossa sosiaalihuoltolain pohjalta sosiaalihuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille. Nykyisinkin työtä tekevät kuntien työntekijät ovat toimineet kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan mutta käytännössä tiedonsaantioikeudet ovat voineet olla laajat johtuen siitä, että työ on organisoitu useissa kunnissa osana sosiaalihuollon palveluja ja siten kuntien ammattihenkilöstö on toiminut sosiaalihuoltolain laajojen tiedonsaantioikeuksien pohjalta. Käytännön toimeenpanossa ei ole ollut tarpeenkaan erottaa sosiaalihuoltolain mukaisia tilanteita ja tiedonsaantioikeuksia kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisista tilanteista ja tiedonsaantioikeuksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille nämä tiedonsaantioikeudet ja kunnissa jatkossa työtä tekevien työntekijöiden roolit ja vastuut sekä niihin liittyen tiedonsaantioikeudet voivat jäädä epäselviksi ja tehtävien muutokset ovat jo joissakin kunnissa olleet nähtävillä. Kuntien kotoutumisen palveluista vastaavien henkilöiden vastuut, rooli ja velvollisuudet sekä tehtävien hoitamiseen tarvittavat tiedonsaantioikeudet tulisivat sisältyä täsmällisemmin kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin. Miten tieto kulkee, miten tiedot kirjataan ja miten asiakas ohjautuu oikeaan paikkaan ja miten esimerkiksi Kela osaa asiakasta ohjata, jos ja kun työ organisoidaan kunnissa hyvin vaihtelevasti.

Kansaneläkelaitos pitää hyvänä, että esityksen 31 pykälään on sisällytetty monialaisen yhteistyön kehittämiseen osallistuvat eri toimijat, mukaan lukien Kansaneläkelaitos.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 87 pykälän 1 momentti jää voimaan nykyisessä muodossaan. momentissa on säädetty laajat tiedonsaantioikeudet Kelalta kuntiin ja päinvastoin. Tämä on mahdollistanut tiedonvaihdon kuntien ja Kelan välillä asiakkaasta ilman monimutkaisia suostumusprosesseja ja on tärkeää, että tiedonvaihtoa voidaan jatkaa. Olisi kuitenkin rajattava täsmällisemmin, mitä tietoja Kelasta voidaan kuntiin edelleen toimittaa. Tällä hetkellä kunnat saavat suomi.fi –valtuuksien kautta nähdä Kelan etuustietoja laajasti tiettyjen käyttövaltuuksien kautta johtuen em. seikasta, että kotoutumisen palvelut ovat laajasti kytkeytyneet sosiaalihuollon palveluihin. Mitä tietoja ja mistä asiakkaista Kelan tulee jatkossa toimittaa kunnille tietoja 87 pykälän perusteella ja edellyttääkö se uusien valtuutusten toteuttamista vuodenvaihteeseen? Kuntien oikeudet muiden tietojen katsomiseen tulisi edelleen täsmentää lakiehdotuksessa tietojen täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi sekä lainsäädäntömuutosten toimeenpanon varmistamiseksi tai vastaavasti pohtia 87 pykälän 1 momentin tarvetta.

Lakiehdotuksen 87a, 87b ja 87c pykälien tiedonvaihtoon Kelasta kuntiin ja hyvinvointialueille on määritelty pykälien perusteluissa tarkemmin. 87 a pykälän perusteluissa sanotaan seuraavasti: *Hänen (maahanmuuttajan) tavoittamisensa kannalta keskeisintä olisi toimittaa maahanmuuttajan yksilöinti- ja yhteystiedot. Laajoja toimeentulotukeen ja henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon tietoihin liittyviä tiedonsaantioikeuksia kunnalla ei olisi enää jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle.* Perusteluteksti on ristiriidassa voimaan jäävän 87 pykälän perusteella, jolla annetaan kunnille täsmentämättömät tiedonsaantioikeudet Kelalta tehtäviensä hoitamiseksi. 87a pykälän perusteluissa tiedonsaantioikeus rajataan tiedonvälitys kuntaan vain niiden maahanmuuttajien yksilöinti- ja yhteystietoihin, jotka saavat muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Tämä listaus on toteutettavana uuden suomi.fi –valtuuden kautta, jolla kuntiin toimitetaan 1.1.2023 alkaen listat em. tiedoista.

87b pykälässä on säädetty vastaava oikeus hyvinvointialueelle saada välttämättömät tiedot Kelalta maahanmuuttajasta hyvinvointialueen kotoutumisen edistämisestä annetun lain tehtävien toteuttamiseksi. Perusteluissa täsmennetään tietojen sisältöä siten, että tarkoituksena on mahdollistaa, että hyvinvointialue saisi tarvitsemansa tiedot henkilön oleskeluluvasta, kotikunnasta, etuuksista tai henkilölle järjestetyistä palveluista ja niiden etenemisestä. Tämä toteutetaan olemassa olevien suomi.fi –valtuuksien osalta Kelan Kelmu-palvelussa, jonka kautta hyvinvointialueen ammattihenkilöstö pääsee katsomaan tiedot asiakkaan Kela etuuksista ja palvelusta.

Lausuttavana olevassa lakiesityksessä esitetään uuden 87c §:n säätämistä. Pykälässä säädetään Kelan velvollisuudesta luovuttaa tietoja alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen tai nuoren tietoja hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseksi. Pykälässä mainittuja tietoja on avattu perusteluissa täsmällisemmin. Kela toteuttaa tiedonannot asiakkaista hyvinvointialueille edellä mainitun Kelmu-palvelun kautta tehtävien etuustietokyselyjen kautta.

Marjukka Turunen

Lainsäädäntöjohtaja